

Redni broj: 88**Lokalitet: Zagreb – park Grič****Naselje: –****Grad/općina: Zagreb****Pravni status: Z-1525 (povijesna urbana cjelina)****Razdoblje: P, SV, NV****Vrsta radova: zaštitno i probno iskopavanje**

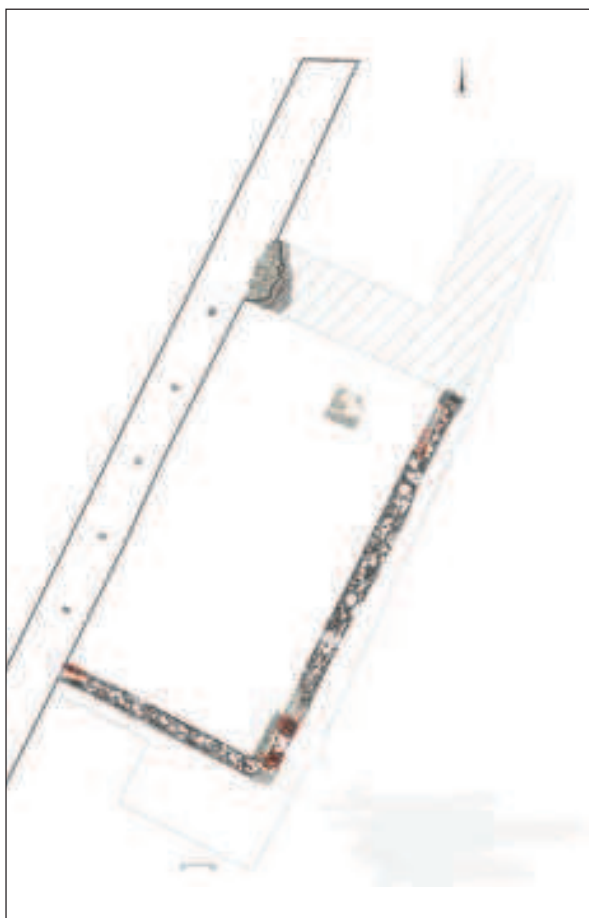
Arheološka istraživanja tijekom 2007. u parku Grič na zagrebačkom Gornjem gradu bila su usmjerena na istražne radove kojima bi se definirao zidani objekt pronađen 2005. godine u Sondi III te istražio još jedan dio groblja. Voditelj radova bio je Boris Mašić iz Muzeja Grada Zagreba, a zamjenica voditelja Buga Pantlik.

Premda je i ovogodišnjim istraživanjima, uz uvažavanje svih kulturnih slojeva, potvrđena ista kronološka slika kao i u dosadašnjim istraživanjima (prapovijesni sloj, horizont gradnje spomenutoga zidanog objekta, horizont groblja iz 16. st. i novovjeke strukture) rezultati su nametnuli nova promišljanja povijesnih zbivanja na jugoistočnom platou brežuljka Griča. Naime, nalazna situacija pojedinih prapovijesnih ukopa sugerira postojanje horizonta starijeg od sloja halštatske kulture starijega željeznog doba. O tome svjedoči nalaz Objekta VIII u Sondi VII,

Pogled na gradski bedem i sačuvani zid kule (foto: B. Pantlik)

za koji se može pretpostaviti da je rabljen tijekom dvaju razdoblja. Nadalje, definirani su gabariti zidanog objekta pronađenog u Sondi III tijekom istraživanja 2005. godine. Zaključeno je kako pripada građevinskoj cjelini koja je bila prislonjena na srednjovjekovni gradski bedem, a koju je uz njega činila i zapadna kula. Na jugu je bio zatvoren zidom građenim jednakom tehnikom kao i

Moguća tlocrtna dispozicija građevinskog sklopa (zidani objekt i kula) otkrivenog u parku Griču (crtež: S. Latinović)

Grobovi u Sondi IX (foto: M. Gregl)

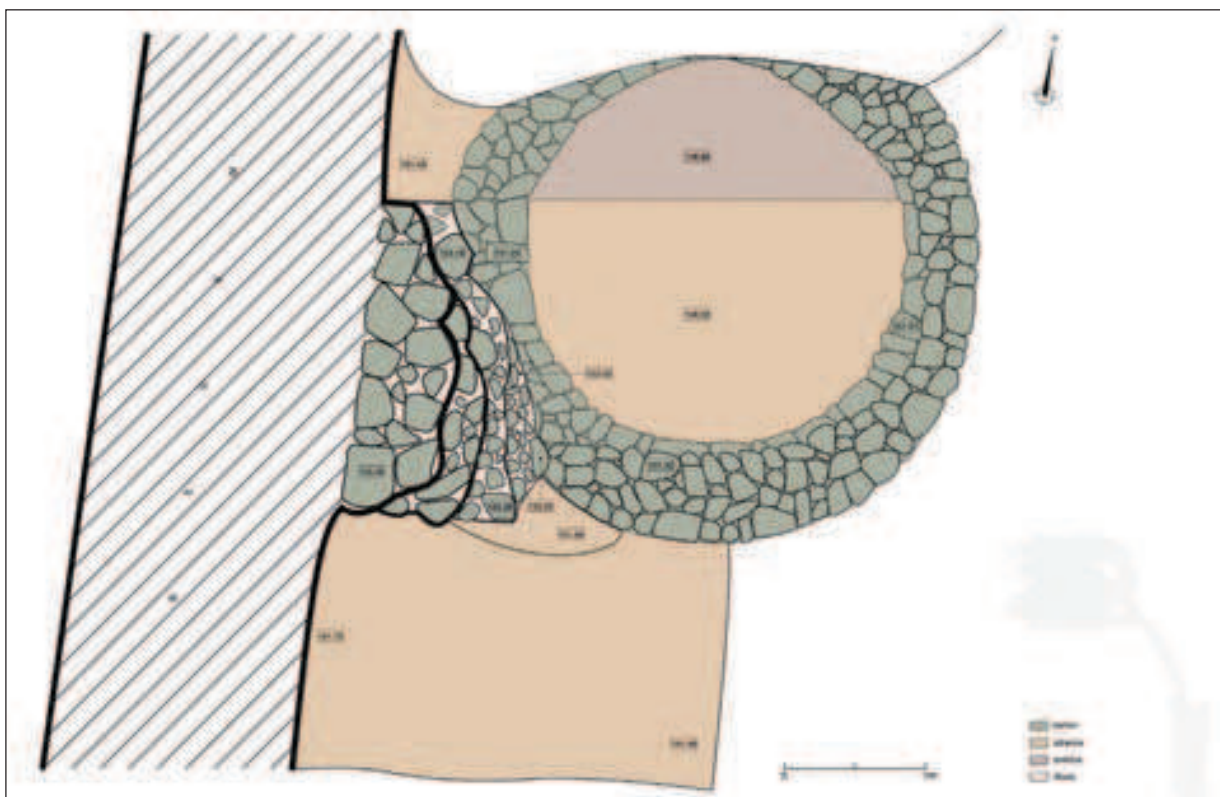

istočni zid pronađen 2005. godine. Na dvama mjestima u novootkrivenom dijelu zidne strukture uočeno je niveliranje zida sekundarno uporabljanim ciglama. Vrlo je vjerojatno riječ o ulazima, o čemu svjedoči kamena stuba otkrivena unutar objekta, kojom se spušta na hodnu razinu objekta. Na postojanje druge etaže navodi zidani postament i s njim korespondirajuća promjena u strukturi zidanja istočnog zida objekta, koji su mogli činiti konstrukcijsku osnovu za vertikalnu komunikaciju unutar objekta. Na to upućuje i otkriveni ostatak zida okomito postavljenog na bedem i organski vezanog s njim. Nekada se pružao do spoja s istočnim zidom objekta, o čemu svjedoči i ukop u zdravici evidentiran 2005. godine. Naime, ukop je izveden za temeljenje te masivne građevine četvrtasta tlocrta, za koju se može pretpostaviti da je zapadna gradska kula. Do sada se smatralo da je ona dio današnje zgrade Grič 1. Do devastacije njezine zidne strukture došlo je u vrijeme kad se cjelokupan kompleks, koji su činili kula i zidani objekt u Sondi III, prestao rabiti, najvjerojatnije oko 1557., kada povijesni izvori spominju dovoženje kamene građe s Griča za nova Mesnička vrata. Unutar kule otkopan je i pravilan kružni objekt građen u tehnici suhozida (Objekt VIII/06), zbog čijeg je ukopavanja priklesavan sačuvani dio zidne strukture kule. Očito je kako južni rubovi toga ukopa uvažavaju gabarite južnog zida kule. Funkciju i vrijeme njegove gradnje nije moguće sa sigurnošću utvrditi. Naime, premda podsjeća na akumulaciju za vodu, propusnost slojeva iznad zdravice otvara sumnju u takvu uporabu te je možda zbog toga napušten neposredno nakon gradnje.

Zlatni gulden kovan nakon smrti nadvojvode Žigmunda, između 1496. i 1507. godine (foto: M. Gregl)

Nedugo nakon prestanka funkcioniranja tog kompleksa, prema stratigrafskim odnosima na terenu, prostor današnjeg parka Grič rabljen je za gradsko groblje. Tijekom istraživanja 2007. evidentirana su 53 groba. Riječ je o grobovima s pokojnicima položenima na leđa u pravokutne rake bez vidljive arhitekture i s vrlo malo nalaza u grobovima. Kod pojedinih grobova moguće je tvrditi da su pokojnici bili položeni u drveni lijes, no za neke se može pretpostaviti da su bili umotani u tkaninu. Potonja je situacija očita na grobovima pronađenima u istočnom dijelu Sonde IX, kod kojih je zamjetna i suprotna orijentacija grobova u kojima su pokojnici polagani s glavom na sjeveru i nogama na jugu. Preslojavanje grobova zamijećeno je u nekoliko slučajeva, a dvostruki ukopi zabilježeni su u samo trima slučajevima.

Ukopani objekt građen u suhozidu (crtež: S. Latinović)

Od nalaza u grobovima treba spomenuti dijelove nošnje (gumbi, spone, pribadače, novac), a posebice valja istaknuti nalaz novaca u Grobu 74. Riječ je o skupini novca (14 kom.) koja je u grob položena zajedno s pokojnikom, vjerojatno u vrećici od organskog materijala ili prišivena u postavu odjeće. Novci su kovani između 1422. i 1595. godine, dakle tezaurirani tijekom dužeg razdoblja, a posebice treba istaknuti četiri zlatna guldena.

Iz svega navedenog može se zaključiti da je park Grič arheološki lokalitet iznimno važan za proučavanje naseljavanja Zagreba, ali i da je riječ o lokaciji koja pruža materijalna svjedočanstva povijesnih zbivanja evidentiranih u historijskim izvorima.

Literatura

Bedenko 1989 Vladimir Bedenko, Zagrebački Gradec, Školska knjiga, Zagreb, 1989.

Buntak 1996 Franjo Buntak, Povijest Zagreba, Zagreb, 1996.

Dobronić 1986 Lelja Dobronić, Zagrebački Gornji grad nekad i danas, Zagreb, 1986.

Dobronić 1992 Lelja Dobronić, Slobodni i kraljevski grad Zagreb, Zagreb, 1992.

Klaić 1982 Nada Klaić, Zagreb u srednjem vijeku, Zagreb, 1982.

Schneider 1930 A. Schneider, Stari zagrebački perivoji, vrtovi i šetališta, Narodne starine, Zagreb, 1930.

**Boris Mašić
Bugra Pantlik**

Summary

Archaeological excavations conducted in 2007 on Grič Park at the Upper Town of Zagreb confirmed the stratigraphic image drafted in the previous investigations, carried out between 2003 and 2005. Prehistoric intact layer, horizon of a brick-built object found in probe III in 2005, horizon of the 16th century cemetery and post-medieval structures were verified. The most prominent result of this year's campaign is the definition of the southern wall of the object and confirmation that the northern object had been leant to a recently discovered city tower with which it formed a construction complex. 53 new graves were excavated, out of which special attention should be given to the grave 74 which contained 14 pieces of coins, out of which 4 golden guilders. The coins were minted in the period between 1422 and 1595.

Redni broj: 89

Lokalitet: Zagreb – Remete, crkva uznesenja Blažene Djevice Marije

Naselje: Remete

Grad/općina: Zagreb

Pravni status: Z-1316

Razdoblje: SV, NV

Vrsta radova: zaštitno i probno iskopavanje

Muzej grada Zagreba 2007. proveo je sondažna arheološka istraživanja uz južno pročelje crkve uznesenja Blažene Djevice Marije u Remetama. Radovi su izvedeni u okviru realizacije projekta odvodnje oborinskih voda i drenaže uz istočno i južno pročelje crkve.

Nalazna situacija uz južno pročelje crkve (foto: B. Mašić)

Riječ je o lokaciji na kojoj se nalazi pavlinski samostanski kompleks čije utemeljenje povijesni izvori smještaju u sredinu ili drugu polovinu 13. stoljeća. Naime, pavlinski red u hrvatskim povijesnim izvorima pojavljuje se već 1244., spominjanjem prvoga pavlinskog samostana izgrađenog u Dubici, a boravak pavlina u Remetama bilježi se već 1247. godine. Iako je autentičnost te godine predmet rasprave povjesničara, nedvojbeno potvrda njihova boravka u Remetama tijekom druge polovine 13. stoljeća nalazi se u ispravi iz 1288. godine, kojom je Miroslav Hrčukov (Herčukov), u nazočnosti kaptolskih izaslanika, darovao tadašnjeg priora Firmina zemljom uz „potok Bliznu i kestenik u Kratkom dolu“. Nedugo potom, 1319. godine, kralj Karlo Robert sagradio je novi remetski samostan s crkvom, za koju se bilježi kako se nalazila na mjestu „današnjeg svetišta“. Godine 1390. samostan je uzdignut na stupanj vikarijata, a 1394. godine, uoči Male Gospe, nastradao je u požaru. Sljedeća dva stoljeća život samostana obilježile su provale osmanlijske vojske u kojima je, nemali broj puta, meta njezina napada bio i samostanski kompleks. Važno je istaknuti kako je 1485. godine kralj Matija Korvin dao podiči kulu i obrambeni zid oko samostana. Godine 1645. probijeno je južno pročelje crkve te dograđena kapela posvećena 1654. godine. To je izvedeno u vrijeme poglavarstva Martina Borkovića, koji je 1658. prenio i novicijat iz Lepoglave u Remete te realizirao bitne zahvate na samostanskoj zgradi 1646. godine. Njegov nasljednik Pavao Ivanović dogradio je drugi kat i istočni dio samostana. Godine 1721. počinje izgradnja produžetka lađe prema zapadu, a posljednje preinake prije ukinuća reda 1786. godine, izveo je na istočnom dijelu vikar Stjepan Martinek. Znatne preinake izvedene su i u 19. stoljeću te šezdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća.

Arheološka istraživanja bila su usmjerena na prostor uz južno pročelje crkve, s obzirom na to da se žurno morao riješiti problem vlage u zidu. Naime, hodna razina crkve znatno je niža od platoa s njezine južne strane, što znatno utječe na očuvanje južnoga zida. Vrlo plitko otkriven je istočni zid kapele prizidane na crkvenu lađu 1645. godine. Riječ je o zidu građenom od priklesanog kamenja koji se pruža u smjeru sjever-jug. Prislomljen je na temelj kontrafora te je zajedno s njim činio istočni zid kapele. Nedugo potom,